

Theodor Herzl

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ Νο2
Διεύθυνση σειράς: Κατερίνα Σχινά

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Μετάφραση από τα αγγλικά & Σημειώσεις: Ελένη Λούση
Διόρθωση: Σουλβί Ρηγοπούλου

© 2017, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε.
για την ελληνική γλώσσα

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2017

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

www.epbooks.gr

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής
τηλ.: 210 2816134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-960-569-194-3

THEODOR HERZL

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Μετάφραση από τα αγγλικά και σημειώσεις
Ελένη Λούση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εκατόν είκοσι χρόνια συμπληρώνονται φέτος από την ίδρυση της «Παγκόσμιας Σιωνιστικής Οργάνωσης» με πρωτοβουλία του Τέοντορ Χερτσλ, και η δημόσια συζήτηση σχετικά με την πολιτική πρόθεση που υπόκειται στον τίτλο της μπροσούρας του *Der Judenstaat* (*Το Εβραϊκό Κράτος*) ακόμη καλά κρατεί. Η μπροσούρα μεταφράστηκε στα αγγλικά ως *The Jewish State* και έτσι έγινε γνωστή παγκοσμίως. Αλλά, όπως υποστήριξαν στη διάρκεια των ετών κορυφαίοι Ισραηλινοί διανοούμενοι, η απόδοση αυτή (και η μετέπειτα χρήση της στην Ισραηλινή Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, η οποία υπογράφηκε από τον Μπεν Γκουριόν τον Μάιο του 1948) εγκυμονούσε πολιτικές συνέπειες. Αν το νεοσύστατο κράτος ήταν εγγενώς εβραϊκό, αυτό δεν σημαίνει ότι εγκαθιστούσε, ως καταστατική του αρχή, τη διάκριση; Αν ο ουσιώδης χαρακτήρας του ήταν εβραϊκός, δεν απέκλειε τους μη Εβραίους πολίτες από τα προνόμια που απολάμβαναν οι Εβραίοι; «Στο Ισραήλ [...] η ιδέα του Χερτσλ για ένα “κράτος των Εβραίων” αναπτύσσεται στην κατεύθυνση ενός σκανδαλωδώς εθνοκεντρικού “Εβραϊκού κράτους”», προειδοποιούσε ο ιστορικός και καθηγητής στο Εβραϊκό Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ Μοσέ Τσίμερμαν¹. Και ο συγγραφέας

---

1. Moshe Zimmermann, “The Historians’ Debate: The German Experiment and the Israeli Experience,” στο *Theory and Criticism* 8, Καλοκαίρι του 1996, σ. 102.

Άμος Οζ δήλωνε απερίφραστα: «Ένα κράτος δεν μπορεί να είναι εβραϊκό, περισσότερο απ' ό,τι μια καρέκλα ή ένα λεωφορείο μπορεί να είναι εβραϊκά [...] Το κράτος είναι ένα εργαλείο [...] κι αυτό το εργαλείο πρέπει να ανήκει σε όλους τους πολίτες του – Εβραίους, μουσουλμάνους, χριστιανούς... Η έννοια του “Εβραϊκού κράτους” δεν είναι παρά μια παγίδα»².

Αν οι προθέσεις του Χερτσλ επιδέχονται μόνο ερμηνείες –οι οποίες καθρεφτίζονται εξάλλου στις αλληλοαναιρούμενες εκδοχές για το τι θα ήταν τελικά αυτό το κράτος («βιβλική δημοκρατία»; τέλεια απομίμηση του εβραϊκού στετλ; μαρξιστικός παράδεισος; κοσμοπολίτικο, πολυεθνικό μόρφωμα;) – ίσως μια μικρή αναδρομή στην ιστορία του βιβλίου να είναι διαφωτιστική. Ο Τέοντορ Χερτσλ έγραψε το *Der Judenstaat* στη διάρκεια του 1895, εν είδει διάλεξης, προκειμένου να παρουσιάσει προφορικά τις ιδέες του στους τραπεζίτες και άλλους επιφανείς Εβραίους της Δυτικής Ευρώπης, με την ελπίδα να ηγηθούν της προσπάθειας για την παραχώρηση γαιών στους Εβραίους προκειμένου να συστήσουν ένα ανεξάρτητο κράτος. Τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου το παρουσίασε στη βρετανική Maccabean Society και στη συνέχεια το δημοσίευσε συντομευμένο στα αγγλικά στο περιοδικό *Jewish Chronicle* του Λονδίνου, στις 17 Ιανουαρίου 1896, με τίτλο «Μια λύση του Εβραϊκού Ζητήματος». Δύο ημέρες αργότερα, υπέγραψε το συμβόλαιο για την έκδοση του πλήρους κειμένου σε βιβλίο, σημειώ-

---

2. Amos Oz, «A Loaded Wagon and an Empty Wagon? Thoughts on the Culture of Israel» στο *Yahadut Hofshit*, Οκτώβριος 1997.

νοντας στο ημερολόγιό του ότι θα αντικαθιστούσε τον αδέξιο τίτλο του άρθρου του με τον απλούστερο «Der Judenstaat»³. Η γερμανική έκδοση κυκλοφόρησε στις 14 Φεβρουαρίου 1896.

Στα χρόνια του Χερτσλ, αλλά και μετέπειτα, η λέξη *Juden* είχε υποτιμητική, ταπεινωτική σημασία· τη χρησιμοποιούσαν συνήθως όσοι μισούσαν τους Εβραίους. «Αυτό που είχε κατά νου ο Χερτσλ ήταν ένας επιθετικός, δυναμικός, τολμηρός τίτλος που να διατρανώνει στους αντισημίτες ότι και οι περιφρονημένοι Εβραίοι, οι *Juden*, μπορούσαν να δημιουργήσουν το δικό τους έθνος», γράφει ο ερευνητής Λόρενς Επστάιν⁴. Ήταν καιρός να πάψουν να είναι παρίες, να υφίστανται σκύβοντας το κεφάλι τη χυδαία χλεύη, τον επιχειρηματικό φθόνο, την κληρονομική προκατάληψη, τη θρησκευτική μισαλλοδοξία. «Έχουμε ειλικρινά καταβάλει παντού επίπονες προσπάθειες να συγχωνευθούμε στην κοινωνική ζωή των κοινοτήτων που μας περιβάλλουν και να διατηρήσουμε την πίστη των πατέρων μας», γράφει ο Χερτσλ. «Δεν μας το επιτρέπουν. Μάταια είμαστε καλοί πατριώτες, με την αφοσίωσή μας να φτάνει σε ορισμένους τόπους στα άκρα· μάταια θυσιάζουμε ζωή και περιουσία στον ίδιο βαθμό με τους συμπολίτες μας· μάταια μοχθούμε για να αυξήσουμε τη φήμη της γενέτειράς μας στις επιστήμες και τις τέχνες, ή τον πλούτο της μέσω του εμπορίου. Σε χώρες όπου έχουμε ζήσει επί αιώνες, εξα-

3. Theodor Herzl, *The Complete Diaries of Theodor Herzl*, επιμ. Raphael Patai, μτφρ. Harry Zohn (New York: Herzl Press, 1960).

4. Lawrence J. Epstein, *The dream of Zion: The story of the first Zionist Congress* (Rowman & Littlefield Publishers, 2016).

κολουθούν να μας αποκαλούν μειωτικά “ξένους”, συχνά μάλιστα εκείνοι των οποίων οι πρόγονοι ούτε καν κατοικούσαν ακόμα στη γη όπου οι Εβραίοι είχαν ήδη δοκιμαστεί σκληρά».

Ο Τέοντορ Χερτσλ δεν ήταν ο πρώτος σιωνιστής ακτιβιστής· λόγιοι όπως ο σεφαραδίτης ραβίνος της Κέρκυρας Πεχούντα Μπίμπας (1789-1852), ο Ασκενάζι ραβίνος από την πρωσική επαρχία του Πόζεν Ζβι Χιρς Κάλισερ (1795-1874) και κυρίως ο σεφαραδίτης ραβίνος από το Σεράγεβο Τζούντα Αλκαλαί (1798-1878) ήταν φλογεροί υποστηρικτές της δημιουργίας ενός εβραϊκού κράτους, το οποίο θα συγκέντρωνε τους Ιουδαίους της διασποράς σε έναν τόπο (κατά προτίμηση την Παλαιστίνη, όπου «θα επέστρεφαν μεταμελημένοι στον οίκο της μητέρας τους», όπως έγραψε χαρακτηριστικά ο Αλκαλαί) μακριά από τον διάχυτο αντισημιτισμό και τα βίαια πογκρόμ που κατά καιρούς ξεσπούσαν στην Ευρώπη. Ο ακτιβισμός των προδρόμων του Χερτσλ ήταν κατά βάση θρησκευτικός: ο Αλκαλαί, για παράδειγμα, ο οποίος επηρέασε σημαντικά τον Χερτσλ, υποστήριζε, βασισμένος στα ιερά βιβλία, ότι η έλευση του Μεσσία και η λύτρωση των Εβραίων προϋπέθετε την επιστροφή τους στην Γη της Επαγγελίας. Εμπνευσμένος από την Καμπάλα, ο Αλκαλαί ήταν βέβαιος ότι το 1840 ήταν ο χρόνος της Λύτρωσης, που θα διαρκούσε όχι μόνο ένα έτος αλλά «έναν αιώνα, από σήμερα έως το 1939»· εάν αυτή η ευκαιρία χανόταν, ο επόμενος «χρόνος» θα άρχιζε το 1940, αλλά θα σηματοδευόταν από μεγάλες δυσκολίες, αφού «μόνο μετά από ένα βίαιο ξέσπασμα οργής και αφανισμού θα συγκεντρωθούν οι διεσπαρμένοι μας». Η έκβαση –η

επιστροφή στην Γη της Επαγγελίας- θα ήταν η ίδια,
αλλά κάτω από πολύ σκληρότερες συνθήκες.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ιδέα που αναπτύσσω σ' αυτό το φυλλάδιο είναι πολύ παλιά: η αποκατάσταση του Εβραϊκού Κράτους.

Ο κόσμος αντηχεί από την κατακραυγή εναντίον των Εβραίων, και οι κραυγές αυτές έβγαλαν την ιδέα από τον λήθαργο.

Θα ήθελα να καταστήσω απολύτως σαφές ευθύς εξαρχής ότι κανένα σημείο της επιχειρηματολογίας μου δεν βασίζεται σε κάποια νέα ανακάλυψη. Ούτε την ιστορική κατάσταση των Εβραίων έχω ανακαλύψει ούτε τα μέσα για να βελτιωθεί αυτή. Μάλιστα, ο καθένας θα διαπιστώσει ιδίοις όμμασι ότι τα υλικά του οικοδομήματος που σχεδιάζω όχι μόνο υπάρχουν, αλλά ήδη βρίσκονται στη διάθεσή μας. Εάν, λοιπόν, η παρούσα προσπάθεια επίλυσης του Εβραϊκού Ζητήματος μπορούσε να προσδιοριστεί με μία μόνο λέξη, ας πούμε ότι πρόκειται μάλλον για το προϊόν μιας αναπόδραστης κατάληξης παρά μιας ανεύθυνης φαντασίας.

Οφείλω, κατ' αρχάς, να προστατεύσω το σχέδιό μου από το ενδεχόμενο να αντιμετωπιστεί ως ουτοπικό από επιπόλαιους επικριτές, οι οποίοι ίσως να προέβαιναν στην εσφαλμένη αυτή εκτίμηση αν δεν τους προειδοποιούσα. Είναι προφανές ότι δεν θα είχα κάποιον λόγο να ντρέπομαι εάν είχα όντως περιγράψει μια Ουτοπία για λόγους φιλανθρωπίας· πολύ πιθανόν μάλιστα να έδρεπα λογοτεχνικές δάφνες ευκολότερα, αν παρουσίαζα το σχέδιό μου με την ανεύθυνη περιβολή μιας ρομαντικής ιστορίας. Τούτη η ουτοπία

όμως είναι πολύ λιγότερο ελκυστική από εκείνες που απεικονίζει ο σερ Τόμας Μορ⁷ και οι πολυάριθμοι πρόδρομοι και διάδοχοί του. Πιστεύω, άλλωστε, ότι η κατάσταση των Εβραίων σε πολλές χώρες είναι τόσο σοβαρή, ώστε κάτι τόσο ασήμαντο καθίσταται περιττό.

Ένα ενδιαφέρον βιβλίο, το *Freiland* του δρος Τέοντορ Χέρτσκα⁸, το οποίο εκδόθηκε προ ολίγων ετών, είναι ένα ενδεικτικό παράδειγμα της διαφοροποίησης που εντοπίζω μεταξύ της δικής μου σύλληψης και μιας Ουτοπίας. Η δική του είναι η ευρηματική επινόηση μιας σύγχρονης διάνοιας, πλήρως εκπαιδευμένης πάνω στις αρχές της πολιτικής οικονομίας, που, ωστόσο, απέχει τόσο από την πραγματικότητα όσο και το όρος του Ισημερινού επί του οποίου βρίσκεται το κράτος των ονείρων του. Η «Freiland» είναι ένας πολύπλοκος μηχανισμός με πλήθος γρανάζια προσαρμοσμένα μεταξύ τους· τίποτα όμως δεν αποδεικνύει ότι μπορούν να τεθούν σε κίνηση. Και μόνο στη σκέψη ότι οι «κοινωνίες της Freiland» θα αποκτούσαν υπόσταση, το όλο πράγμα μού φαίνεται αστείο.

Το παρόν σχέδιο, από την άλλη πλευρά, περιλαμβάνει την αξιοποίηση μιας ήδη υπάρχουσας κινητήριας

---

7. Thomas More (1478-1535): ουμανιστής, λόγιος, πολιτικός και πολύ αργότερα άγιος της καθολικής εκκλησίας. Συγγραφέας της *Ουτοπίας*, ενός από τα πλέον διαχρονικά κείμενα, μιας ταξιδιωτικής μυθοπλασίας μέσω της οποίας περιγράφεται η ομώνυμη ιδανική πολιτεία.

8. Theodor Hertzka (1845-1924): Αυστροούγγρος οικονομολόγος και δημοσιογράφος. Το δημοφιλές στην εποχή του έργο *Freiland* (στα γερμανικά, «Ελεύθερη γη») δημοσιεύτηκε το 1890 και περιγράφει μια ιδανική κοινωνία, στην οποία διατηρούνται τα πλεονεκτήματα της ελεύθερης αγοράς, ενώ απουσιάζει η φτώχεια.

δύναμης. Λαμβάνοντας υπόψη τη δική μου ανεπάρκεια, θα αρκεστώ να υποδείξω τα εξαρτήματα της υπό κατασκευή μηχανής, και θα βασιστώ σε πιο εξειδικευμένους από εμένα μηχανικούς για τη συναρμολόγησή τους.

Τα πάντα εξαρτώνται από την κινητήρια δύναμή μας. Και ποια είναι η δύναμη αυτή; Τα δεινά των Εβραίων.

Ποιος θα τολμούσε να αρνηθεί την ύπαρξή τους; Θα το εξετάσουμε εκτενώς στο κεφάλαιο περί των αιτίων του αντισημιτισμού.

Όλοι γνωρίζουμε το φαινόμενο της δύναμης του ατμού που παράγεται από τον βρασμό του νερού και ανασηκώνει το καπάκι του βραστήρα. Τέτοια φαινόμενα, σαν αυτό της τσαγιέρας, είναι οι προσπάθειες των σιωνιστικών και των συγγενών συλλόγων να περιορίσουν τον αντισημιτισμό.

Πιστεύω ότι η δύναμη αυτή, αν εφαρμοστεί σωστά, είναι αρκετά ισχυρή ώστε να κινήσει μια μεγάλη μηχανή και να μεταφέρει επιβάτες και αγαθά, όποια μορφή και αν επέλεγαν να της δώσουν οι άνθρωποι.

Είμαι απόλυτα πεπεισμένος ότι έχω δίκιο, αν και αμφιβάλλω για το κατά πόσο θα ζήσω για το δω να επιβεβαιώνεται. Οι πρώτοι που θα εγκαινιάσουν την εν λόγω μετοίκηση μετά βίας θα ζήσουν αρκετά ώστε να δουν την ένδοξη ολοκλήρωσή της. Αλλά αρκεί και μόνο να ξεκινήσει, για να τους δώσει ένα αίσθημα υπερφάνειας και τη χαρά της πνευματικής ελευθερίας.

Δεν σκοπεύω να επεκταθώ σε καλλιτεχνικού τύπου περιγραφές του σχεδίου μου, φοβούμενος μήπως εγείρω την υποψία ότι εικονίζω μια Ουτοπία. Προβλέπω, πάντως, ότι απερίσκεπτοι είρωνες θα μετατρέψουν

σε καρικατούρα το σχεδιάσμά μου, επιχειρώντας έτσι να αποδυναμώσουν την επίδρασή του. Ένας ευφυής κατά τα άλλα Εβραίος στον οποίο εξήγησα το σχέδιό μου, ήταν της γνώμης ότι «η Ουτοπία ήταν ένα έργο του οποίου οι μελλοντικές λεπτομέρειες παρουσιάζονταν ως ήδη υπαρκτές». Πρόκειται περί πλάνης. Οι εκτιμήσεις κάθε υπουργού Οικονομικών για τον κρατικό προϋπολογισμό βασίζονται σε υποθετικούς αριθμούς, και όχι μόνο σε όσους αναφέρονται στη μέση απόδοση παρελθόντων ετών, ή σε προηγούμενα έσοδα άλλων κρατών, αλλά ενίοτε σε αριθμούς για τους οποίους δεν υπάρχει κανένα προηγούμενο· όπως για παράδειγμα κατά τη θέσπιση ενός νέου φόρου. Όλοι όσοι ασχολούνται με τη μελέτη ενός προϋπολογισμού γνωρίζουν ότι έτσι συμβαίνει. Αλλά ακόμα κι αν γινόταν γνωστό ότι οι εκτιμήσεις δεν ήταν απόλυτα ακριβείς, θα θεωρούνταν ένα τέτοιο δημοσιονομικό σχέδιο ουτοπικό;

Εγώ, πάντως, έχω περισσότερες προσδοκίες από τους αναγνώστες μου. Ζητώ από τους πνευματικά καλλιεργημένους ανθρώπους στους οποίους απευθύνομαι να παραμερίσουν εντελώς πολλές προκαθορισμένες ιδέες. Θα φτάσω μάλιστα στο σημείο να ζητήσω απ' όσους Εβραίους έχουν υπερβάλει εαυτούς επιχειρώντας να λύσουν το Εβραϊκό Ζήτημα, να θεωρήσουν τις προηγούμενες απόπειρές τους εσφαλμένες και ανώφελες.

Οφείλω να περιφρουρήσω την ιδέα που παραθέτω από έναν κίνδυνο: Εάν περιγράψω μελλοντικές περιστάσεις με υπερβολική περίσκεψη, θα φανώ σαν να αμφιβάλλω για το κατά πόσο αυτές είναι δυνατές. Εάν,

αφετέρου, ανακοινώσω την πραγματοποίησή τους με υπερβολική βεβαιότητα, θα φανώ σαν να περιγράψω μια χίμαιρα.

Ως εκ τούτου, θα δηλώσω σαφώς και emphaticώς ότι έχω πίστη στο πρακτικό αποτέλεσμα του σχεδίου μου, χωρίς ωστόσο να ισχυρίζομαι ότι έχω ανακαλύψει το οριστικό του σχήμα. Το Εβραϊκό Κράτος είναι ουσιώδους σημασίας για τον κόσμο· επομένως θα δημιουργηθεί.

Το σχέδιο θα έμοιαζε, βέβαια, παράλογο αν επιχειρούσε να το υλοποιήσει ένα και μόνο πρόσωπο· εάν όμως το έθετε σε λειτουργία ένας αριθμός συνεργαζόμενων Εβραίων, θα έμοιαζε απολύτως λογικό, η δε πραγματοποίησή του δεν θα παρουσίαζε δυσκολίες άξιες λόγου. Η ιδέα εξαρτάται μόνο από τον αριθμό των υποστηρικτών της. Ίσως οι φιλόδοξοι νέοι μας, για τους οποίους κάθε δρόμος προόδου είναι τώρα κλειστός, βλέποντας ότι μια λαμπρή προοπτική ελευθερίας, ευτυχίας και τιμής ανοίγεται μπροστά τους μέσα από το Εβραϊκό Κράτος, να διασφαλίσουν τη διάδοση της ιδέας.

Αισθάνομαι ότι με τη δημοσιοποίηση αυτού του φυλλαδίου θα έχω πράξει το καθήκον μου. Δεν θα ξαναπαιάσω την πένα, εκτός αν οι επιθέσεις από αξιόλογους ανταγωνιστές με ωθήσουν να το κάνω, ή αν αυτό καταστεί αναγκαίο ώστε να αντιμετωπίσω απρόβλεπτες αντιδράσεις και να ανασκευάσω τυχόν σφάλματα.

Αναφέρομαι, άραγε, σε κάτι που δεν έχει συμβεί ακόμη; Προηγούμαι της εποχής μου; Μήπως τα βάσανα των Εβραίων δεν είναι ακόμη αρκετά μεγάλα; Θα δούμε.

Από τους ίδιους τους Εβραίους εξαρτάται κατά πόσο το φυλλάδιο αυτό θα μείνει προς το παρόν ένα πολιτικό ρομάντζο. Αν η τωρινή γενιά είναι υπερβολικά νωθρή ώστε να το κατανοήσει σωστά, στο μέλλον θα παρουσιαστεί μια εκλεκτότερη και καταλληλότερη γενιά για να το κατανοήσει. Οι Εβραίοι που επιθυμούν ένα Εβραϊκό Κράτος θα το έχουν, και θα τους αξίζει να το έχουν.

Η πασίγνωστη και επαναστατική, για την εποχή της, πρόταση του πατέρα του σιωνισμού Τέοντορ Χερτσλ για τη δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους, το οποίο θα λύτρωνε τους επί αιώνες καταπιεσμένους Εβραίους της Ευρώπης από τις οδυνηρές επιπτώσεις του αντισημιτισμού και θα βασιζόταν στις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης. Το έργο δημοσιεύτηκε το 1896 και προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις, επηρεάζοντας τα μέγιστα την πολιτική σκέψη της εποχής και πυροδοτώντας τις προσπάθειες για τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ.

ΜΙΚΡΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ

Μπορεί ένα βιβλίο να αλλάξει τον κόσμο; Και ναι και όχι. Μπορεί να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τον εαυτό μας και τους άλλους, να διαφωτίσει, να εξοργίσει, να προκαλέσει, να παρηγορήσει. Μπορεί να εμπνεύσει συζητήσεις, διαφωνίες, ακόμη και πολέμους ή επαναστάσεις, και σίγουρα μπορεί να πλουτίσει απεριόριστα τη ζωή. Στη σειρά φιλοξενούνται σημαντικά κείμενα μεγάλων στοχαστών, πρωτοπόρων, ριζοσπαστών και οραματιστών που οι ιδέες τους συγκλόνισαν τις κοινωνίες, αναστάτωσαν τα πολιτισμικά δεδομένα της εποχής τους και διαμόρφωσαν τον κόσμο όπως τον ζούμε σήμερα.

ISBN 978-960-569-194-3

9 789605 691943

Κωδ. μηχ/σης 25.250

www.epbooks.gr